

nelaboji dvasia! Dėl panašios priežasties liepiama žegnotis prieš valgį ar gėrimą: juk neatsargiai, nerūpestingai elgiantis, galima net ir patį velnią kartu įrtyti! Tokiais dalykais dar palyginti neseniai buvo visiškai rimtai tikima. Ar tikrai tokios frazės be jokių išlygų skirtingoms situacinėms posakiams? Gal čia reiktų kokio platesnio, išsamesnio komentaro, kurio atsakyma dėl populiarus knygos pobūdžio? Tradiciniai tikėjimai neabejotinai „sutvėrė“ ir pasakymus, kurie vartojami, kada žmogui niežti akį, nosį ar delną (p. 284–285), kada niekaip negalima rasti, rodos, visai aiškioje vietoje esančio daikto: *Kipšas uodegą uždėjo; Velnias turi užtūpęs* (p. 306) ir pan.

Kitame skyriuje, kuris pavadintas „Santykiai. Psichinės ir emocinės būsenos“, galima rasti labai daug piktokų, keiksmams ar blogo linkėjimams skirtinų frazių, ypač vadinamųjų *pasiuntimų*: *Eik peklon su žaliom jaknom!* (p. 336); *Eik tu Šepeton nuo mano galvos!* (p. 337); *Ar neisi po Mergupio tiltu kūle molio plakti!* (p. 338). Juk ir pekla, ir garsioji Šepetos pelkė, esanti netoli Kupiškio, ir, žinoma, patiltė – tai tradicinei liaudies kultūrai labai žinomos vietos, kuriose laikosi, gyvena ar nuolatos rodo si, vaidenasi piktosios dvasios. Visus šiuos atvejus galima aiškinti kaip savotišką metonimijos rūšį: nenorint be reikalo minėti raguotojo, kuris gali tuoju pat prisistatyti ir tave nuskriausti, griebiamasi jo gyvenamosios vietos pavadinimo. Vadinasi, minėtosios frazės iš esmės yra ne tokie jau nekalti, nepavojingi *pasiuntimai* pas mitinį personažą, aiškiai vartojami eufemizacijos tikslais, saugantis. Nelabai tikiu, kad tokiais posakiais „ne tiek nugiežiamas apmaudas, kiek puikuojamasi išradingumu“ (p. 336) – ir dar kaip smagiai nugiežiamas! Formuliniai keiksmas ir blogo linkėjimai yra neabejotinas fizinės agresijos pakaitalas: juk kiekvienam geriau būti lankstaus

priešininko liežuvio iškoneveiktam, o ne iš tikrųjų gauti, kaip sakydavo kai kurie vikresni mano klasės chuliganėliai, *į akį*.

Nemaža išėjo margoji nepaprastų posakių skrynelė. Ir maži, ir dideli ras joje ko pasiskaityti. Jau girdėti ir teigiamų skaitytojų atsiliepimų: vienam smalsu, kitam, ypač jaunesniam, šiek tiek gal ir juokinga, trečiam galbūt labai rūpi greičiau tokių posakių išmokti, prieš kitus pasipuikuoti. Norėčiau optimistiškai tikėti, kad didžioji situacinių posakių dalis priklauso ne grimztančiai ir pamažu miglose nykstančiai praeičiai, o mūsų visų ateičiai. Mes visada juoksimės, visada pokštausime, norom ar nenorom, tyčia ar netyčia užkliūsime vienas kito. Tegul nepyksta, tegul neįsižeidžia kolegos tautosakininkai, jeigu kada nors kalbininkai panaudos šį puikų tautosakos rinkinį kaip šaltinį, rašydami savo straipsnius ar straipsnelius. Knyga, sėkmingai išvydusi saulės šviesą, jau visų. Su visais magiškais gero ir blogo linkėjimais. Kaip sakoma, *Bijai vilko – neik į mišką*. O ir miškas be vilkelio visai nuobodus. Ne tik medžiotojui, bet ir filologui.

Birutė Jasiūnaitė

LIETUVIŲ FOLKLORISTĖS VEIKALAS – PRESTIŽINĖJE MOKSLO LEIDINIŲ SERIJOJE

Suomių mokslo ir literatūros akademija, įsikūrusi Helsinkyje, serijoje *Folklore Fellows' Communications* (sutrumpintai – *FFC*; 'Folkloro bičiulių žinios') pernai išleido veikalą¹, skirtą lietuvių pasakojamajai

1 Bronislava Kerbelytė. *The Structural-Semantic Types of Lithuanian Folk Tales*, vol. 1: *Genres and Tale Types*, (*Folklore Fellows' Communications*, No. 308), Helsinki: Academia Scientiarum Fennica,

tautosakai. Jo autorė profesorė Bronislava Kerbelytė apibendrino ilgametę savo darbo prie lietuvių pasakų tekstų patirtį ir pateikė jo rezultatus tarptautinei folkloristų bendruomenei. Dvitomiui atkeliavus į Lietuvą, įdomu, kas jame publikuojama, ką ras anglakalbis skaitytojas.

Prieš pristatant šį leidinį, vertėtų žvilgtelėti į *FFC* istoriją ir svarbą pasaulinėje folkloristikoje, o ypač – kokia jos reikšmė pasakų tyrimams. Serija pradėta leisti daugiau nei prieš šimtmetį. Kaip žinome, 1907-aisiais buvo įkurta tarptautinė folkloristų organizacija – draugija *Folklore Fellows*, kuri po trejų metų išleido pirmąją sumanytos *Folklore Fellows' Communications* serijos leidinuką. Vyriausiuoju redaktoriumi tada buvo Kaarle Krohnas, Helsinkio universiteto folkloro studijų profesorius, pasižymėjęs kaip vienas iš suomių istorinio-geografinio metodo kūrėjų ir populiarintojų. Iš pradžių serijos leidinių kryptis ir buvo skirta naujam metodui propaguoti – jo principais parengtos folkloro studijos ir kūrinių tipų katalogai. Vėliau mokslo darbai, jų temos vis įvairėjo, nuo pasakų, sakmių pereita prie žaidimų, religinių praktikų, papročių ir pan. Pasakų tyrimams serijoje tenka išskirtinė vieta – jų analizė vienu ar kitu aspektu figūruoja maždaug trečdalyje pasirodžiusių tomų (iš viso išėjo 309 tomai). Trečiajame serijos numeryje 1910 metais vokiečių kalba buvo paskelbta suomių Antti Aarne'ės sudaryta „Pasakų tipų rodyklė“², davusi akstiną rasti ir kitų tautų pasakų katalogams. Ši serija

.....
2015. – 477 p.; vol. 2: *The Classification and Index of Elementary Plots and Their Types*, (*Folklore Fellows' Communications*, No. 309), Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 2015. – 331 p.

2 *Verzeichnis der Märchentypen mit Hilfe von Fachgenossen ausgearbeitet von Antti Aarne*, (*Folklore Fellows' Communications*, No. 3), Helsinki: Suomalaisen Tiedeakatemia Toimituksia, 1910.

pradėjo kodifikuotą pasakų klasifikaciją ir leido ją taikyti daugiau nei nacionaliniu lygmeniu, kai 1928 metais amerikiečių mokslininkas Stithas Thompsonas joje paskelbė tarptautinę pasakų rodyklę³. Kataloguose pateikta pasakų tipų numeracija tapo tarsi tarptautine kalba. Taigi *FFC*, viešindama naujausius mokslo veikalus apie pasakas, daug prisidėjo prie pasakų tyrimų raidos, analizės metodų tobulinimo.

Smalsu, kiek *FFC* serijoje yra „lietuviškumo“? Ar iki B. Kerbelytės veikalo pasirodymo dar kas nors iš Lietuvos folkloristų yra išleidęs savo mokslinį darbą šioje serijoje? Pasirodo, kad ne, tokio leidinio nebūta, bet šiokių tokių sąsajų su lietuviškumu rastume: 1929 metais suomių mokslininkas Viljo Johannesas Mansikka čia paskelbė lietuvių užkalbėjimų, kuriuos pats užrašė, studiją⁴, o lietuvių folkloristas Jonas Balys talkino Stithui Thompsonui rengiant tarptautinį pasakų katalogą⁵. Bet tai ir viskas – daugiau jokių tiesioginių sąsajų su lietuviškąja folkloristika *FFC* serijoje nėra. Vadinasi, B. Kerbelytės darbas ne tik pateko į garbingą mokslinių veikalų draugiją, bet ir tapo pirmuoju leidiniu, čia reprezentuojančiu lietuvių folkloristiką.

B. Kerbelytės darbų lietuvių folkloristams išsamiai pristatyti nereikia, – visi puikiai žinome jos ilgametį darbą prie lietuvių pasakojamosios tautosakos. Tai mokslininkė, kuri Lietuvių literatūros ir tautosakos institute esančioje Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogo kartotekoje susistemi-

.....
3 *The Types of Folktales: A Classification and Bibliography*, Antti Aarne's *Verzeichnis der Märchentypen*, translated and enlarged by Stith Thompson, (*Folklore Fellows' Communications*, No. 184), Helsinki: Suomalaisen Tiedeakatemia Toimituksia, 1964.

4 Viljo Johannes Mansikka. *Litauische Zaubersprüche*, (*Folklore Fellows' Communications*, No. 87), Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1929.

5 Žr. 3 išnašą.

no daugiau kaip 85 tūkstančius publikuotų bei Lietuvių tautosakos rankraštyne saugomų pasakų, sakmių, pasakojimų ir anekdotų. Remdamasi šia medžiaga, profesorė paskelbė ne vieną monografiją, daugybę straipsnių Lietuvoje bei užsienyje, parengė pasakojamosios tautosakos rinkinį. Tačiau labiausiai B. Kerbelytę išgarsino jos sukurta unikali naratyvų tyrimo metodika. Ji gimė mokslininkei priėjus išvadą, kad pasakos yra ne linijinės struktūros, bet sudarytos iš tam tikrų priešastinių ryšiais susietų struktūrinių vienetų. Dėl to, tyrėjos nuomone, negali būti vienos visoms pasakoms bendros schemos. Taip radosi struktūrinės-semantinės analizės metodas, kurio esmė yra pasakos teksto skaidymas į smulkiausius vienetus – elementarius siužetus (ES), šių vienetų sąsajų, hierarchiškumo, semantikos nustatymas⁶. Analizės metu gauta informacija leidžia nustatyti teksto sudėtingumą, palyginti jį su kitais tekstais ir įžvelgti kūrinio struktūrinės-semantines raidos tendencijas, suvokti kūrinio paskirtį. Pastebėta, kad pasakos yra ne lyginant gyvi organizmai, kintantys kartu su visuomene, palengva sudėtingėjantys. Remiantis šio metodo principais sudaryta ir Lietuvių pasakojamosios tautosakos kartoteka, išleistas *Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogas* keturtomis⁷. Lietuviš-

.....

- 6 Metodas pristatomas publikacijoje: Бронислава Кербелите. „Методика описания структур и смысла сказок и некоторые ее возможности“; in: *Типология и взаимосвязи фольклора народов СССР: поэтика и стилистика*, ред. В. Гацак, Москва: Наука, 1980, p. 48–100, o išsamiausiai su juo supažindinama monografijoje: Бронислава Кербелите. *Историческое развитие структур и семантики сказок: на материале литовских волшебных сказок*, Вильнюс: Вага, 1991.
- 7 Bronislava Kerbelytė. *Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogas*, 4 t., Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1999–2002; t. 1: *Pasakos apie gyvūnus. Pasakėčios. Stebuklinės pasakos*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas,

kų sakmių tipai publikuoti rusų ir anglų kalbomis⁸, o lietuvių pasakų tipai apibendrinti rusiškame dvitomyje⁹. Taigi *FFC* serijoje pasirodę *Struktūriniai-semantiniai lietuvių pasakų tipai* yra didelis ir svarbus žingsnis, žengiant į tarptautinius folkloristikos vandenis. Žinoma, užsienio folkloristams profesorės B. Kerbelytės veikla ir jos sukurtas bei skleidžiamas metodas nėra netikėta naujiena – išleistas jau minėtas lietuviškas sakmes apibendrinantis tomas, o su metodo teikiamomis galimybėmis tarptautinė mokslo bendruomenė supažindinta užsienio konferencijose ir mokslinėse publikacijose. Kalbamo dvitomio pasirodymas turi dvejopą naudą: viena vertus, tarptautine kalba pateikiama lietuviškų pasakų masyvą apibendrinanti medžiaga, kita vertus, parodoma, kaip struktūrinės-semantinės analizės metodas pritaikomas praktikoje.

Pažvelkime į šį darbą atidžiau. Veiklas, kaip jau minėjome, sudarytas iš dviejų tomų. Pirmajame publikuojami struktūriniai-semantiniai tipai ir jiems priskirti lietuvių pasakų variantai, kurie dėliojami pagal įprastą žanrinę sistemą. Antrajame tome pateikiama elementariųjų siužetų ir jų tipų rodyklė, išryškinanti pagrindinę idėją, kad pasakose užkoduoti penki

.....
1999; t. 2: *Pasakos-legendos. Parabolės. Novelinės pasakos. Pasakos apie kvailį vėlinį. Buitinės pasakos. Melų pasakos. Formulinės pasakos. Pasakos be galo*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2001.

- 8 Бронислава Кербелите. *Типы народных сказаний: структурно-семантическая классификация литовских этнологических и мифологических сказаний и преданий = The Types of Folk Legends: The Structural-Semantic Classification of Lithuanian Legends*, Санкт-Петербург: Европейский дом, 2001.
- 9 Бронислава Кербелите. *Типы народных сказок: структурно-семантическая классификация литовских народных сказок*, ч. 1–2, Москва: РГГУ, 2005.

žmogaus siekiai: 1) pastangos išsaugoti laisvę nuo svetimųjų ar noras juos valdyti; 2) noras turėti būtinų gyvenimo reikmių arba komforto siekimas; 3) noras būti lygiems gentyje ar visuomenėje arba siekimas aukšto statuso; 4) idealaus vedybų partnerio paieška; 5) darnių santykių gentyje, šeimoje ir visuomenėje siekis.

Kaip ir visi mokslo veikalai, leidinys turi ir svarbias sudėtines dalis: pratarinę ir įvadą. Pratarinėje (t. 1, p. 11–13) išreiškiamą pagarba suomių mokslininkui, pasakų klasifikavimo pradininkui A. Aarne'ui, taip pat paaiškinama, kuo autorės sukurta klasifikacija skiriasi nuo visuotinai taikomos. A. Aarne pasakas į tipus grupavo remdamasis pasikartojančiais siužetais, kurie traktuojami kaip tipiniai modeliai, o B. Kerbelytės sukurtoje klasifikacijoje pasakos grupuojamos pagal siužetinių branduolių, išskirtų naratyvų variantuose, panašumus. Pasakų siužetų tyrimui mokslininkė sukūrė struktūrinės-semantinės analizės metodą. Pasak mokslininkės, tekstų, priskiriamų tam tikriems AT tipams, analizė ir panašių ES radimas skirtingose pasakose ar net žanruose leido išskirti tipinius modelius teksto struktūrose bei siužetų raidą, išryškėjo ES semantikos transformacijos, tekstų kelių lygmenų struktūra. Pastebima, kad pasakų ES transformacijai ir siužetų struktūrų raidai darė įtaką socialiniai pokyčiai. Tikimasi, kad metodo taikymas kitų tautų naratyvams tirti padės tiksliau palyginti pasakų ar sakmių variantus ir rasti panašumų priežastis.

Įvade (t. 1, p. 14–33) pasakojama, kaip radosi ši struktūrinė-semantinė tipologija. Pirmiausia, 1967–1985 metais, buvo sukurta Lietuvių pasakojamosios tautosakos katalogo kortelinė kartoteka. Tai būta titaniško darbo, nes reikėjo tiksliai aprašyti rankraščiuose esančių pasakų turinį. Antrasis etapas – struktūrinė-semantinė tekstų analizė:

tekstai buvo sugrupuoti į tipus ir versijas. Ir galiausiai – atlikta struktūrinė-semantinė kiekvieno žanro variantų klasifikacija.

Dvitolimis apima maždaug 31 tūkstantį pasakų variantų, bet neapėrią paskutinių kelių dešimtmečių pasakų; jas autorė siūlo klasifikuoti ir tirti atskirai. Toks atskyrimas turbūt nevisiškai pateisinamas, jeigu grindžiamas „archajiškiausių“ tekstų atranka ar mažesne spausdinto žodžio įtaka užrašytoms pasakoms. Juk lauko tyrimų metu ir dabar kartais galima rasti nuostabių pasakotojų, prabylančių į mus vos ne XIX a. pabaigos pasakų kalba.

Autorė remiasi AT sistema, nes jos pagrindu buvo sukurtas kortelinis katalogas. Tačiau visa, kas sieja su AT katalogu, tėra žanrinė klasifikacija, nors pataisų ir čia neišvengta. Kaip ir lietuviškame pasakų katalogo dvitolyme, šiame leidinyje irgi sukurti pasakėčių ir parabolų skyriai. Jie išskirti remiantis didaktine pasakų funkcija, jų struktūra ir semantika, poetinėmis savybėmis. Yra pakeitimų ir žanrų viduje: perkelta daug AT siužetų prie kitų žanrų pasakų ar prie pasakojimų ir sakmių. Autorė pristato ES išskyrimo principus ir teigia, kad pasakų tipai, priešingai nei mokslininkų anksčiau manyta, yra istoriškai kintanti kategorija. Taigi tipas čia suvokiamas kaip atitinkamas tam tikro žanro tekstų, pasižymių specifiniu bruožu, skaičius (p. 16).

Žodis po žodžio skaitytojas supažindinamas ir su struktūrinės-semantinės analizės metodu, jo sąvokomis ir procedūromis: ES sąvoka, jo išskyrimu pasakos siužete, struktūra, ES semantiniu interpretavimu trimis lygmenimis. Kadangi leidinyje išskyrimo bei interpretaciniai darbai jau atlikti, tai aiškinamos ES tipo ir versijos nustatymo taisyklės, ES tipo numerių reikšmės. Aptariamas ES eiliškumas, hierarchiškumas, septyni ES tarpusavio ryšiai. Skaitytojas sužino, kad kūrinių struktūrinis-semanti-

nis tipas nustatomas pagal svarbiausią ES, pateikiamos pasakos siužetų makrostruktūros – ES junginiai.

Po išsamaus įvado įprastine žanrine tvarka išdėstyti lietuviškų pasakų struktūriniai-semantiniai tipai su pasakų aprašymais, po jų – informacija apie tekstų šaltinius (taupant vietą pateikiami tik spausdinti šaltiniai, o rankraštinių nurodoma tik, kiek yra vienetų).

Pažymėtina, kad prieš pradėdamas gilintis į pasakų tipus skaitytojas turi itin atidžiai perskaityti įvadą, gal net ir ne vieną kartą. Paskui ne mažiau dėmesingai turėtų pastudijuoti ir žanrinius skyrius, kuriuose apstu skaičių derinių, raidžių, sutartinių ženklų. Reikia pripažinti, kad tokio pobūdžio tekstų analizė yra labai sudėtinga, dėl to gali kilti klausimas: kodėl reikia į ją gilintis, kuo ji pranašesnė už iki šiol taikytą AT (dabar ATU)¹⁰ klasifikaciją? Iš tiesų, atsigręžę į *FFC* istoriją, matome, kad remiantis AT / ATU sistema išleista daugiau nei trisdešimt nacionalinių pasakų katalogų (o kur dar tokio pobūdžio leidiniai ne *FFC* serijoje!). Mokslininkai, nors ir įžvelgdami sistemos netobulumų, ją dažnai taiko, nes ši numeracija padeda išlaikyti tarptautinį dialogą ir plėtoti lyginamuosius pasakų tyrimus.

Esminis skirtumas tarp B. Kerbelytės pateikiamos pasakų klasifikavimo sistemos ir jau klasika tapusios AT / ATU numeracijos yra tas, kad struktūrinėje-semantinėje analizėje pasitelkiama abstrakcijų kalba, tekstai jos leidinyje pateikiami trimis

semantiniais lygmenimis, o kūrinio tipas nustatomas pagal hierarchiškai svarbiausią elementarų siužetą. Tuo tarpu AT / ATU tipologija nustatoma remiantis tam tikru etaloniniu siužetu, susidedančiu iš tam tikrų teksto atkarpų, vadinamųjų motyvų. Motyvai, priešingai nei elementarieji siužetai, AT / ATU sistemoje nepasižymi hierarchiškumu, jie gali „nukeliauti“ į kitus pasakų tipus. Vadinas, tai irgi savotiškos pasakos ląstelės, kurias pagal atitinkamą rodyklę galima susirankioti iš įvairių pasakų tipų¹¹. B. Kerbelytė griežtai paneigia galimybę pasakas klasifikuoti tematinu pagrindu, nes prie „etaloninio“ tipo dažnai atsiduria tik išoriškai panašūs kūriniai.

Struktūrinėje-semantinėje pasakų tipų klasifikacijoje tipų versijos išdėstytos hierarchiškai: nuo paprastos iki sudėtingiausių. Autorės teigimu, paprastos versijos gali būti archajiškiausi variantai ir suirusių sudėtingų struktūrų dalys (p. 28). Kaip matome, aptariamas leidinys suteikia daugiau informacijos apie teksto struktūrą, semantiką ir netgi teksto raidą, tai daugiau nei įprastinis pasakų katalogas. Todėl, atsiveręs jau pirmąjį žanrinį skyrių, skaitytojas ras ne jam įprastą AT / ATU numeraciją, bet keturženklis struktūrinius-semantinius tipus, jų versijas. Tiesa, tokio tipo aprašo apačioje pateikiamas AT numeris, kuris rodo, kad šis variantas atitinka AT siužetą, dalį AT siužeto ar tik vienas

.....
 11 Šiam reikalui S. Thompsonas parengė ir išleido šešiatomį „Liaudies literatūros motyvų katalogą“ (*Motif-Index of Folk Literature: A Classification of Narrative Elements in Folk Tales, Ballads, Myths, Fables, Mediaeval Romances, Exempla, Fabliaux, Jest-Books, and Local Legends*, 6 vols, ed. by S. Thompson, revised and enlarged edition, Copenhagen: Rosenkilde and Bagger, 1955–1958 (1932–1936)), kuriame sukaupta informacija apie pasakų tipuose išskirtus motyvus. Motyvai suklasifikuoti į dvidešimt tris grupes, apimančias tiek antgaminius reiškinius, tiek realaus gyvenimo detales.

.....
 10 Hans-Jörg Uther. *The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography*, part I: *Animal Tales, Tales of Magic, Religious Tales, and Realistic Tales, with an Introduction*; part II: *Tales of the Stupid Ogre, Anecdotes and Jokes, and Formula Tales*; part III: *Appendices, (Folklore Fellows' Communications, No. 284–286)*, Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 2004.

ES jam charakteringas. Ir vėl gali kilti natūralus klausimas: ar įmanomas dialogas tarp tokio leidinio ir įprastinio AT / ATU pagrindais parengto nacionalinio pasakų katalogo? Nors prie struktūrinių-semantinių tipų dedamos nuorodos į AT tipus, tačiau jos eina ne paeiliui, kaip įprasta AT numeracijoje, ir mokslininkui, dirbančiam pagal senąją sistemą, teks kiek paplušėti, kol susiras jam reikiamus lietuviškus siužetus. Vis dėlto, kaip pažymi sistemos kūrėja, metodologijos sudėtingumas ir teksto analizės aprašymas neturėtų atbaidyti mokslininkų, nes jis labai naudingas sprendžiant pačias sudėtingiausias pasakų tyrimo problemas. Ši metodologija pasitarnautų tiek lyginamiesiems pasakų tyrimams, tiek naratyvų klasifikacijai (p. 32–33). Tam, žinoma, reikėtų, kad ši pasakų analizės ir klasifikavimo sistema būtų pritaikoma ir kitų tautų pasakoms, – tada būtų išspręsta skirtingų sistemų nesuderinamumo, nesusikalbėjimo problema. Bet, norint tokį darbą dirbti, visų pirma būtina perprasti struktūrinės-semantinės analizės metodą.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad šis dvitomis savita abstrakcijų kalba supažindins tarptautinę folkloristų bendruomenę su lietuvių pasakomis, jų struktūra, semantika, variacijomis, o pats metodas ir pagal jį sukurta sistema bus įrašyti į šimtametę pasaulinę pasakų tyrimų istoriją.

Jūratė Šlekonytė

DANGUS VIRŠ BALTARUSIJOS PRABILO SAVAIS VARD AIS

Minsko leidykloje „Тэхналогія“, rengiančioje daugiausia žinytus ir mokslo leidinius, pernai penkių šimtų egzempliorių tiražu išleista į pasaulį Cimafejaus Avilino

knyga *Паміж небам і зямлёй: этнаастронамія* („Tarp dangaus ir žemės: etnoastronomija“)¹. Tų pačių metų gruodžio 18 dieną ji buvo pristatyta ir Vilniuje, Europos humanitariniame universitete.

Knygos autorius C. Avilinas gimė 1985 metais Minske. Baigė Baltarusijos valstybinio universiteto Fizikos fakultetą, Europos humanitarinio universiteto magistratūrą pagal programą „Kultūros paveldo apsauga ir interpretacija“. Šiuo metu – Baltarusijos nacionalinės mokslų akademijos Baltarusių kultūros, kalbos ir literatūros tyrimų centro mokslo darbuotojas. Yra paskelbęs daugiau kaip trisdešimt publikacijų apie etnoastronomiją ir astronomiją baltarusių, anglų, lietuvių ir kitomis kalbomis.

Įdomu, kad Lietuvoje, kur etnokosmologijai apskritai skiriama nemaža dėmesio ir publikacijų, į panašų apibendrinamojo pobūdžio veikalą galėtų pretenduoti tik Pranės Dundulienės knyga *Lietuvių liaudies kosmologija* (1988), bet ji niekaip neprilygtų baltarusių kolegų veikalui savo apimtimi.

287 puslapių knygą *Паміж небам і зямлёй* sudaro pratarinė, naudojamų šaltinių, geografinių pavadinimų ir sutrumpinimų sąrašas, penkios dalys, pabaigos žodis ir priedai.

Pirmoji dalis „‘Knyginė’ astronomija kaip žinių šaltinis“ – įprasta monografijų sudedamoji dalis, skirta šaltinių ir tyrimų apžvalgai. Pirmame jos skyriuje apžvelgiami šaltiniai (metraščiai, žodynai, Biblijos vertimai, teologinė, publicistinė ir grožinė literatūra) nuo XI iki XIX amžiaus. Trumpesniuose antrame ir trečiame skyriuose aptariami XIX–XX a. pirmosios pusės (skirčiau pavadinime nurodomas tik XIX a.) ir XX a. antrosios pusės–XXI a. pradžios

1 Цімафей Авілін. *Паміж небам і зямлёй: этнаастронамія*, Мінск: Тэхналогія, 2015. – 287 p.